

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Հերթական ատեստավորման ենթակա ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչների
վերապատրաստման դասընթացներ

ԳԱԼՍՏՅԱՆ ԷՄԻՆ ՍԱՄՎԵԼԻ
I ԽՈՒՄԲ

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐՁԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐԻ ԱՆՑԿԱՑՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հետազոտական աշխատանք

Ղեկավար՝ Ա. Ստեփանյան

Երևան 2023թ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Հանրակրթական դպրոցի մարմնամարզության դասի առանձնահատկությունները 2

Կրտսեր դպրոցական տարիքի երեխաների հետ տարվող աշխատանքի բովանդակությունը 3

Միջին դպրոցական տարիքի երեխաների հետ տարվող աշխատանքի բովանդակությունը 5

Ավագ դպրոցական տարիքի երեխաների հետ տարվող աշխատանքի բովանդակությունը 7

Ակրոբատիկական վարժությունների կիրառական նշանակությունը 8

Ակրոբատիկական վարժությունների դասակարգումը 10

Կիրառական վարժությունների բնութագիրը և նշանակությունը 13

Հանրակրթական դպրոցի մարմնամարզության դասի առանձնահատկությունները

Ֆիզիկական կուլտուրան հանդիսանում է հանրակրթական դպրոցի ուսումնական գործընթացի կազմակերպման բաղկացուցիչ մասը: Դպրոցի ֆիզիկական դաստիարակության համակարգում իր ուրույն տեղն ունի մարմնամարզությունը: Ուսումնառության տարիներին, ֆիզիկական կուլտուրայի դասերին, համաձայն պետական ծրագրի պահանջների, ֆիզիկական կուլտուրայի մարմնամարզության պարապմունքների հիմնական խնդիրներն են՝

1. աճող օրգանիզմի նորմալ զարգացման ձևավորման ապահովումը, երեխաների առողջության ամրապնդումը և օրգանիզմի կոփումը,
2. հիմնական շարժողական և կիրառական ընդունակությունների մշակումը և կատարելագործումը, մարմնամարզական վարժությունների տեխնիկայի յուրացումն ու սովորողների կեցվածքի ձևավորումը,
3. ակտիվության, համարձակության, տոկունության, սեփական ուժերի գնահատման, ռեակցիայի ճշտության և այլ հատկությունների մշակում,
4. ուժի, դիմացկունության, արագաշարժության, ճկունության, ճարպկության, շարժումների համաձայնեցման մշակում,
5. կարգապահություն, ընկերական համախմբվածություն, կոլեկտիվիզմի դաստիարակում,
6. ֆիզկուլտուրային կազմակերպման և սանիտարահիգիենիկ ունակությունների դաստիարակում:

Դպրոցականների տարիքին համապատասխան մարմնամարզության պարապմունքների ծրագիրը փոփոխվում է: Օրինակ՝ կրտսեր դասարաններում առաջատար տեղ կգրավեն ընդհանուր ֆիզիկական պատրաստականության խնդիրները և երեխաների առողջության ամրապնդումը:

Միջին և ավագ տարիքի դասարաններում հարկավոր է շեշտը դնել շարժողական ընդունակությունների մշակման, մարմնամարզական վարժությունների տեխնիկայի կատարելագործման և շարային պատրաստականության վրա:

Դեռահասների հետ մարմնամարզության պարապմունքներ անցկացնելիս պետք է նկատի ունենալ հետևյալ դրույթները.

- մարմնամարզության պարապմունքները պետք է անցկացնել բժշկի պարբերաբար հսկողության ներքո:
Երեխաներին մարմնամարզության պարապմունքներին պետք է թույլատրել միայն բժշկի համաձայնությամբ, մանավանդ գործիքային վարժություններ կատարելիս,
- երեխաների հետ մարմնամարզության պարապմունքների ժամանակ անհրաժեշտ է մշտապես ուշադրություն դարձնել նրանց առողջության ամրապնդման և ընդհանուր ֆիզիկական զարգացման վրա,
- անհրաժեշտ է պարբերաբար աշխատել նրանցում գիտակցական կարգապահություն և կազմակերպվածություն դաստիարակելու ուղղությամբ,
- զանազան շարժողական ընդունակությունների կատարելագործման վրա աշխատելիս և լուծելով առողջարարական խնդիրներ մարմնամարզության պարապմունքներին պետք է օգտագործել ֆիզիկական դաստիարակության տարբեր միջոցներ, որոնք օգնում են ընդհանուր ֆիզիկական զարգացմանը և վարժությունների տեխնիկայի յուրացմանը,
- անհրաժեշտ է երեխաներին արգելել մարզագործիքների վրա վարժություն կատարել մինչև պարապմունքն ու պարապմունքից հետո,
- մարմնամարզության պարապմունքները պետք է անցկացվեն հաշվի առնելով պարապողների սեռը, տարիքը և պատրաստականության մակարդակը:

Կրտսեր դպրոցական տարիքի երեխաների հետ տարվող աշխատանքի բովանդակությունը

Այս տարիքի երեխաներն ընդգրկվում են պարապմունքներին, հաշվի առնելով նրանց անատոմոֆիզիոլոգիական, տարիքային առանձնահատկությունները: Մարմնամարզությամբ պարապելիս հատուկ նշանակություն ունեն առողջարարական և ընդհանուր պատրաստականության խնդիրները:

Այս խնդիրների լուծման միջոցներ կարող են լինել՝

- ը.գ.վ.-երն, ինչպես շարժումների բնական ձևերն, այնպես էլ տիպիկ մարմնամարզական վարժությունները,
- զանազան շարժախաղեր, ինչպես ոչ թիմային, այնպես էլ որոշ թիմային խաղեր,
- քայլքը, վազքը, նետումները, մագլցումները, հավասարակշռության վարժությունները, ցատկերը և այլն:

Վարժությունների ընտրության և դրանց անցկացման մեթոդիկական որոշելու համար պետք է նկատի ունենալ հետևյալը.

- մարմնամարզական պարապմունքներին անհրաժեշտ է գերազանցապես օգտագործել բնական շարժումները և միայն 4-րդ դասարանից անցնել տիպիկ մարմնամարզական վարժություններին,
- ուշադրություն դարձնել ճիշտ կեցվածքի ձևավորմանը, մեջքի և որովայնի մկանների ամրապնդմանը, շնչառական օրգանների աշխատանքի և արյան շրջանառության բարելավմանը,
- բեռնվածությունը պետք է չափավորել հետևյալ կերպ՝ հանգստի դադարների և վարժությունների կատարման ժամանակ տարբեր ելման դրությունների հաջորդականությանը,
- հատկապես պետք է պահանջկոտ լինել պարապմունքների ժամանակ ճիշտ հիգիենիկ պայմաններ ստեղծելու հարցում և հնարավորության դեպքում պարապմունքներն անցկացնել բացօթյա,
- ուշադրություն պետք է դարձնել երեխաների մեջ տարրական սանիտարահիգիենիկ սովորույթներ մշակելու խնդրին:

Կրտսեր դպրոցահասակներին նախ պետք է տրվեն նմանողական վարժություններ /թափահարել ձեռքերը թռչունների նման, ցատկել ինչպես գորտը, քայլել արջի նման և այլն/: Այնուհետև կարելի է կիրառել վարժություններ առանձին մկանախմբերի ամրապնդման համար:

Նրանք պետք է լավ յուրացնեն հիմնական ելման դրությունները /ձեռքերը գոտկատեղին, կրծքի առջև, ուսերին և այլն/: Այս տարիքի երեխաների մարմնամարզության դասերին պետք է անցկացնել առանձին տարրեր և պարզ համալիրներ, ինչպես նաև վարժություններ մարզափայտերով, փոքրիկ դրոշակներով և այլն: Կարելի է տալ նաև որոշ ակրոբատիկական տարրեր /գլորումներ, գլուխկոնծիներ և այլն/:

Խորհուրդ է տրվում օգտագործել մարզափայտը, մարզանստարանը, հավասարակշռության գերանը, ցատկապարանը, փոքրիկ գնդակները և այլն: Այս տարիքում խորհուրդ է տրվում չարաշահել ճկունության վարժությունները, քանի որ այս տարիքի երեխաներն առանց այն էլ ճկուն են: Մեծ տեղ պետք է հատկացնել շարժախաղերին, քանի որ դրանք լավ միջոցներ են երեխաների զարգացման և դաստիարակման գործում: Օրինակ՝ խաղեր գնդակի փոխանցումներով, գլորումներով և նետումներով և այլն:

Շարքը և բացազատումները նպատակահարմար է տալ որպես հանձնարարություն, ներկայացնելով որոշակի պահանջներ: Օրինակ՝ արագ շարվել շրջագծով կամ եռյակներով և նստել ոտքերը տակը և այլն:

Մարմնամարզության դասի ժամանակ լուծվում են մի շարք մանկավարժական խնդիրներ և այդ խնդիրների լուծումն ընթանում է հաջորդականությամբ՝ մի որոշակի պլանով: Բնականաբար այդ հաջորդականությունը հետևում է ֆիզիկական վարժությունների կատարման հերթագայմանը:

Մարմնամարզական վարժությունները ներգործում են մարդու վրա թե՛ կրթադաստիարակչական, և թե՛ առողջարարական տեսակետից: Վերոհիշյալից ելնելով, բոլոր դեպքերում, ինչ պայմաններում էլ որ դասն ընթանա, ուսուցիչը պետք է իր առջև դնի դասը ճիշտ կազմակերպելու խնդիրը:

Դասերն անցկացնելիս անհրաժեշտ է հոգ տանել պարապմունքները հետաքրքիր դարձնելուն, հաճախակի դասերում ընդգրկել խաղեր և զանազան խնդիրներ:

Յուրաքանչյուր ուսուցիչ պետք է դասն օգտագործի որպես դաստիարակման միջոց, սովորեցնելով երեխաներին քաղաքավարության կանոններ, կոկիկություն, կարգապահություն, ինչպես նաև պարապմունքի ընթացքում ինքնասպասարկում:

Միջին դպրոցական տարիքի երեխաների հետ տարվող աշխատանքի բովանդակությունը

Միջին տարիքի դպրոցահասակ երեխաների հետ մարմնամարզության պարապմունքներ անցկացնելիս, նույնպես անհրաժեշտ է բավականին մեծ տեղ հատկացնել ֆիզիկական պատրաստականությանը և երեխաների օրգանիզմի կոփմանը, առողջության ամրապնդմանը, որպեսզի այդ հիմքի վրա հնարավորություն ստեղծվի մարմնամարզական վարժությունների տեխնիկայի կատարելագործման համար: Այս տարիքում արդեն կարելի է որոշ պահանջներ ներկայացնել մարմնամարզական վարժությունների տեխնիկայի կատարմանը:

ԸԶՎ զանազան ելման դրություններով անցկացնելիս /նստած, պառկած, կանգնած/ նպատակահարմար է օգտագործել նաև զանազան առարկաներով վարժություններ, ավելի ցայտուն առանձնացնելով այս կամ այն մկանախմբերի աշխատանքը: Օրինակ՝ բռնել մարզափայտը երկու ձեռքով, քայլանցում կատարել փայտի վրայով կրունկով չդիպչելով փայտին և այլն:

Ուսագոտու ամրապնդման համար նպատակահարմար է տալ ձգումներ նախ կախ պառկած դրությունից, ապա խառը և հասարակ կախերում մագլցումներ ելարանի, պարանի վրայով, հենում կքանստած դրությունից, ոտքերի շարժումներ, ինչպես նաև նետումներ:

Մեծ աշխատանք պետք է տանել շարժումների ներդաշնակության կատարելագործման ուղղությամբ: Այս խնդրի լուծման նպատակով պետք է օգտագործել վարժությունների համալիրներ, աշխատելով դրանց կատարման արագության վրա և այլն: Կարելի է տալ ազատ վարժություններ, բայց չձգտել բարդ զուգակցումների, այլ ձգտել շարժումների համաձայնեցվածությանը և հստակությանը: Նպատակահարմար է օգտագործել վարժություններ մարզափայտերով, փոքրիկ դրոշակներով և այլն:

Բացի այդ շարժումների ներդաշնակության, ինչպես նաև ունակությունների մշակման, նպատակահարմար է տալ նետումներ անշարժ և շարժվող նշանակետին, գնդակների փոխնետումներ և բռնումներ: Հավասարակշռության շարժումների ժամանակ չպետք է տարվել մարզագործիքի բարձրությամբ, այլ պետք է աշխատել վարժությունը բարդացնել ձեռքերի, ոտքերի զանազան շարժումներով, ծանրություններ կրելով, գնդակի փոխանցումներով, մարզափայտի վրայով քայլանցումներ և այլն:

Գործիքային վարժությունների ժամանակ հատկապես մեծ նշանակություն ունի նյութի հաջորդականությունը և փոխադարձ կապը: Օրինակ՝ նախքան հասարակ կախերին անցնելը հարկավոր է բավականին շատ ուշադրություն դարձնել այն վարժություններին, որոնք կատարվում են խառը կախերում, իսկ այս վերջինին պետք է նախորդեն և լրացնեն մագլցումները պարանի վրա: Այդ պատճառով էլ այնպիսի մարզագործիք, ինչպիսին տարբեր բարձրության զուգափայտերն է, հատուկ նշանակություն է ստանում տվյալ տարիքի երեխաների հետ աշխատելիս:

Ուսուցման այսպիսի հաջորդականություն պետք է ցուցաբերել նաև հենում դրությամբ վարժությունների կատարման ժամանակ: Պետք է սկսել հենում կքանստած դրությունից, ոտքերի զանազան շարժումներով, այնուհետև անցնել բարձր հենակետին՝ հենում պառկած դրություններին և հետո նոր անցնել մարզագործիքին խառը հենումներին, մշտապես հետևել ճիշտ կեցվածքին:

Մեծ ուշադրություն պետք է դարձնել նստած դիրքում կատարվող վարժություններին՝ նստած մի դիրքից դարձումով անցնել մեկ այլ դիրքի և հետզհետե թափով կատարվող նստած դիրքին:

Այս տիպի վարժություններն օժտված են ուսագոտու մկանների ամրապնդմանը: Վերը նշված դիրքերը և շարժումները յուրացնելուց հետո անցնել հենում դիրքերում կատարվող վարժություններին:

Հետզհետե տիրապետելով կախ և հենում դրություններում կատարվող վարժություններին, պետք է անցնել արդեն այդ վարժությունների համալիրներին, ի դեպ, նպատակահարմար է առաջին հերթին օգտագործել ցածր պտտածողը և տարբեր բարձրության զուգափայտերը: Ավելի ուշ կարելի է կատարել վարժությունների համալիրներ նաև օղակների վրա:

Պարապմունքների ընթացքում հետզհետե պետք է երեխաների մեջ ներարկել ֆիզիկական կուլտուրայի կազմակերպչական ունակություններ՝ արագ տեղադիրել և հավաքել մարզագործիքները, սովորեցնել դրանց ճիշտ տեղափոխումը, կարողանալ տալ ճիշտ հրահանգներ, կարողանալ կատարել շարժախաղերի մրցավարություն և այլն: Այդ տարրական ունակությունները կօժանդակեն խմբավարներ պատրաստելուն:

Ավագ դպրոցական տարիքի երեխաների հետ տարվող աշխատանքի բովանդակությունը

Տվյալ տարիքային խմբում մարմնամարզության պարապմունքներում բավականին մեծ հնարավորություններ են ստեղծվում, քանի որ դասերի ժամանակ ավելի է մեծանում սպորտային մարմնամարզության տարրերի կիրառման տեսակարար կշիռը:

Մեծ տեղ է տրվում գործիքային վարժությունների ուսուցմանը /պտտածող, զուգափայտ, օղակներ, նժույգ և այլն/: Առաջ են քաշվում սպորտային մարմնամարզության վարժությունների տեխնիկայի խնդիրները:

Տվյալ տարիքային խմբերում տարվող մարմնամարզական աշխատանքներում արդեն կարելի է օգտագործել բոլոր գործիքներն ըստ իրենց նշանակության՝ ցածր պտտածող, տարբեր բարձրության զուգափայտեր և ցածր զուգափայտեր, օղակներ, բռնակներով նժույգ, ցածր հավասարակշռության գերան, պարան, ելարան և այլն: Այս տարիքի վերջին շրջանում, պարապողների լավ պատրաստականության դեպքում, կարելի է տալ բարձր պտտածող, միջին և բարձր զուգափայտեր, բռնակներով նժույգ:

Պարապմունքների ընթացքում գործիքների օգտագործման հաջորդականության պահպանումն այս տարիքում նույնպես մեծ նշանակություն ունի: Այս տարիքում լավ հնարավորություններ կան մարզագործիքների վրա աշխատելու, այնուամենայնիվ խորհուրդ է տրվում երկարատև հենում դիրքում կատարել վարժություններ, օրինակ՝ զուգափայտերին կարելի է սովորեցնել ձեռքերին հենված դրությունից թափահարումներ և վարցատկեր, հենազուրկ դրությունից տեղաշարժեր կատարել և պահել անկյուն: Պետք է խուսափել երկարատև ուժային ճիգերով կատարվող վարժություններից, գլխավորապես պետք է աշխատել թափային տարրերի վրա:

Ինչ վերաբերվում է կախ դրություններում կատարվող վարժություններին, ապա պետք է շարունակել կատարելագործել խառը կախերը, համատեղելով հենումների և վերելքների հետ, օրինակ՝ վերելք ծնկատակով, վերելք հեծած, միաժամանակ սկսել շեշտը դնել հասարակ կախերում կատարվող վարժությունների վրա:

Տվյալ տարիքային խմբերում կարելի է ուսուցանել զանազան հենացատկեր, որոնք յուրացվել են նախօրոք: Պետք է մտցնել կողքով, անկյունով, ոտքերը հետ ծալած ցատկերը: Բոլոր նշված ցատկերն անհրաժեշտ է բարդացնել, ավելացնելով գործիքի բարձրությունը:

Լավ պատրաստականություն ունեցող երիտասարդներին կարելի է տալ վարժություններ՝ բռնակներով նժույգի վրա՝ կարճ համակցություններով:

Բոլոր դեպքերում, երբ կատարվում են գործիքային վարժություններ, ուսուցիչը /մարզիչը/ պետք է պահանջի կատարողից ճիշտ կեցվածք:

Կարիք չկա տարվել ուժային վարժություններով: Նպատակահարմար է ավելի շատ ուշադրություն դարձնել թափային բնույթի վարժություններին: Այս տարիքում կարելի է ներկայացնել մեծ պահանջներ: Օրինակ՝ համեմատաբար ավելի պատրաստված աղջիկներին ու պատանիներին կարելի է տալ երրորդ կարգային վարժություններ, բայց դա չպետք է դարձնել կանոն, քանի որ մեծամասամբ նրանք չեն կարող կատարել մի շարք վարժություններ:

Գործիքային վարժությունների ուսուցման հետ մեկտեղ, դպրոցական ավագ և միջին տարիքում մեծ ուշադրություն պետք է դարձնել ազատ վարժություններին, նշանակալի չափով բարդացնել դրանք զանազան ակրոբատիկական վարժություններով, դարձումներով և այլն, ինչպես նաև համալիրի մեջ ընդգրկել զանազան առարկաներով վարժությունների տարրեր / մարզափայտեր, ժապավեններ և այլն:

Ազատ վարժությունների համալիրի տևողությունը, եթե դա պատրաստվում է ելույթի համար, նպատակահարմար է հասցնել 16-32 տակտի՝ նայած դպրոցականների պատրաստականության մակարդակին:

Մարմնամարզության պարապմունքներում, այս տարիքային խմբում պետք է մեծ ուշադրություն դարձնել ռազմակիրառական ունակությունների մշակմանը: Շարային պատրաստության նյութը պետք է անցնել համաձայն բանակի շարային կանոնագրքի:

Անհրաժեշտ է կատարելագործել մագլցումները, նետումները, վազքերը, ցատկերը և հավասարակշռության վարժությունները:

Դպրոցական ավագ տարիքում դասի ծրագրի մեջ կարելի է մտցնել երեք մարզագործիք, նպատակահարմար է որոշ չափով ժամանակ տրամադրել մարզագործիքին վարժության կատարմանը, որում շեշտը պետք է դնել նոր նյութի ուսուցումը կամ բարդ ուսուցանվող նյութը:

Ակրոբատիկական վարժությունների կիրառական նշանակությունը

Ֆիզիկական դաստիարակության համակարգը հանդիսանում է մարդու ձևավորման հիմնական բաղկացուցիչ մասը:

Ներկայումս բազմաթիվ երեխաներ, պատանիներ, աղջիկներ և մեծահասակներ մարզվում են մանկապատանեկան, բարձրագույն վարպետության մարզադպրոցներում, հատուկ ակումբներում: Ակրոբատիկայի մի շարք մարզադպրոցներ ունեն համապատասխան դահլիճներ, որոնք համալրված են համապատասխան մարզագույքով, տեխնիկական միջոցներով, մարզասարքերով, սարքավորումներով, որոնք խթանում են ուսուցման գործընթացին:

Ձանգվածայնությունը և ուսումնամարզական գործընթացի նյութատեխնիկական համալրվածությունը հնարավորություն տվեցին մեր ակրոբատներին դառնալ ուժեղագույններից մեկն աշխարհում:

Իհարկե, այսքանով չի սահմանափակվում ակրոբատիկայի նշանակությունը: Իր մատչելիության և հուզականության շնորհիվ այն ընդգրկված է դպրոցական ծրագրի ֆիզկուլտուրա առարկայի ծրագրում: Վարժությունների ծավալն աստիճանաբար մեծանում է: Այն ավելի է հետաքրքրացնում դասը, դարձնում առավել տարաբնույթ և կիրառական:

Ակրոբատիկական տարրերն ու վարժությունները մշակում են ուժ, ճարպկություն, ճկունություն, տարածության մեջ կողմնորոշվելու ունակություն և այլ շարժողական ընդունակություններ: Ներկայումս հանրակրթական դպրոցի, ուսումնարանների և բուհերի ֆիզիկական դաստիարակության ծրագրերն ընդգրկում են տարբեր գլորումներ,

գլուխկոնծիներ, շրջումներ, հավասարակշռություններ, կանգեր, <<կամուրջներ>>, լարաններ և առանձին զուգային վարժություններ:

Բոլոր ուսումնական հաստատություններում ֆիզիկական կուլտուրայի պարապմունքներին լուծվում են ոչ միայն շարժողական ընդունակությունների ձևավորման և մշակման հարցեր, այլ նաև վարժությունների կատարման տեխնիկայի և ուսուցման մեթոդների, օգնության և ապահովման միջոցների, ակրոբատիկական տարրերի օրգանիզմի վրա ներգործելու հարցերը:

Մեծ նշանակություն ունի նաև ակրոբատիկական վարժությունների կիրառական ուղղվածությունը: Ակրոբատիկայի բուռն զարգացումը և նրա կիրառումն այլ մարզաձևերում բացատրվում է հետևյալով՝

- ակրոբատիկական վարժությունները հանդիսանում են դաստիարակության և ֆիզիկական ու բարոյականային հասկությունների զարգացման արդյունավետ միջոց, որոնք անհրաժեշտ են կենցաղում, սպորտում և աշխատանքային գործունեությունում,
- ակրոբատիկական վարժությունները շատ տեսարժան են և ոչ սովորական: Մարզիկ ակրոբատներն աչքի են ընկնում ճիշտ կեցվածքով, գեղեցիկ և համաչափ մկանային համակարգով: Նրանց գործողությունները բնութագրվում են բարձր կոորդինացիայով, խիզախությամբ, շարժումների գեղեցկությամբ,
- ակրոբատիկական վարժությունների բարդությունն ու տարաբնույթությունը շատ մեծ է: Դրանցից պարզերը մատչելի են տարբեր տարիքի և սեռի, տարբեր պատրաստության մարդկանց համար: Վարժությունների նորույթն ու բազմազանությունը մեծ հետաքրքրություն է առաջացնում պարապողների մոտ,
- ակրոբատիկական պարապմունքներում ձեռք բերված հմտություններն աչքի են ընկնում մեծ պլաստիկությամբ, որոնք կարող են կիրառվել ցանկացած իրավիճակներում,
- ակրոբատիկայի բազմատեսակությունը /ցատկային, զուգային, խմբային/ տարբեր ֆիզիկական տվյալներ ունեցողներին հնարավորություն է ընձեռում մարզվելու այս մարզաձևով:

Մարզիկների պատրաստման գործընթացում ակրոբատիկական վարժությունների կիրառումը հնարավոր է 2 հիմնական ուղղություններով.

1. դրանց ընդգրկումը մարմնամարզության, գեղասահքի, բատուտի վրա ցատկերի մրցումային ծրագրերում,
2. ակրոբատիկական վարժությունների կատարում ֆիզիկական և կամային հատկությունների կատարելագործման նպատակով:

Գոյություն ունեն մի շարք մասնագիտություններ, որոնցում մեծ նշանակություն ունի հատուկ ֆիզիկական և մասնավորապես ակրոբատիկական պատրաստականությունը:

Այսպես, կրկեսային գրեթե բոլոր ժանրերում կարևորություն է տրվում ակրոբատիկական վարժություններին: Դրանք ուսուցանվում են նաև պարարվեստի և թատերական ուսումնական հաստատություններում:

Ակրոբատիկական վարժությունները կարևորվում են նաև օդաչուների, տիեզերագնացների, օդապարիկով ցատկողների պատրաստման գործում, ինչպես նաև բարդ իրավիճակներում աշխատող մասնագետների համար:

Ակրոբատիկական վարժությունների դասակարգումը

Ակրոբատիկական վարժությունները բարդ գործողություններ են՝ մարմնի հենված և հենազուրկ պտույտներով, ինչպես նաև կանգնվածքների, բուրգերի, միմյանց նետումների ձևով: Դրանք զարգացնում են ժամանակի և տարածության մեջ կողմնորոշվելու կարողություն, ճկունություն, արագաշարժություն, շարժումների կոորդինացիա և մի շարք կամային հատկություններ:

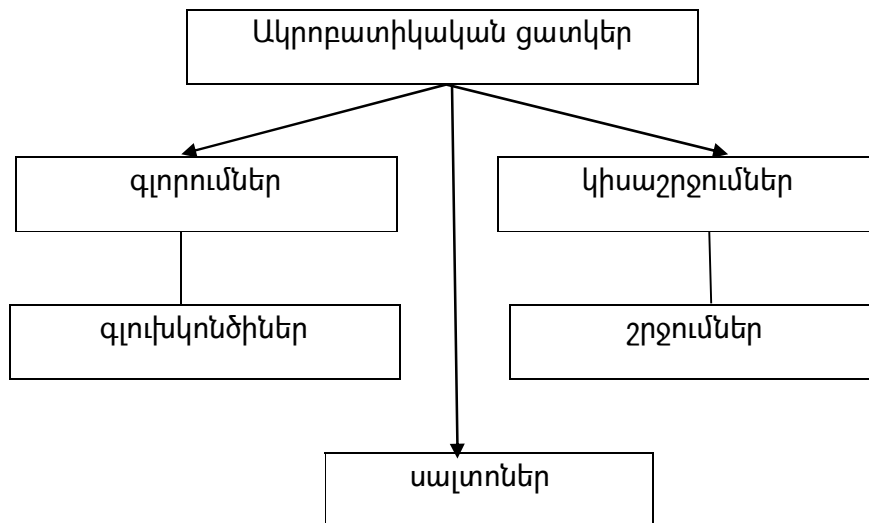
Բացի այդ, դրանք հենք են հանդիսանում մարմնամարզական գործիքներին վարժությունների յուրացման համար: Ակրոբատիկական վարժությունները կիրառվում են նաև դպրոցականների ֆիզիկական պատրաստության մեջ, օգտագործվում են մարմնամարզական զանգվածային ելույթներում, ինչպես նաև տարբեր մարզաձևերում՝ որպես օժանդակ միջոցներ:

Ակրոբատիկական վարժությունները դասակարգվում են 3 հիմնական խմբերի՝

- ցատկեր,

- հավասարակշռության վարժություններ,
- նետող վարժություններ:

Ակրոբատիկական ցատկերը կատարվում են հիմնականում գլխի վրայից մասնակի կամ լրիվ պտույտով: Դրանց հիմնական տարրերն են՝ /նկ. 1/

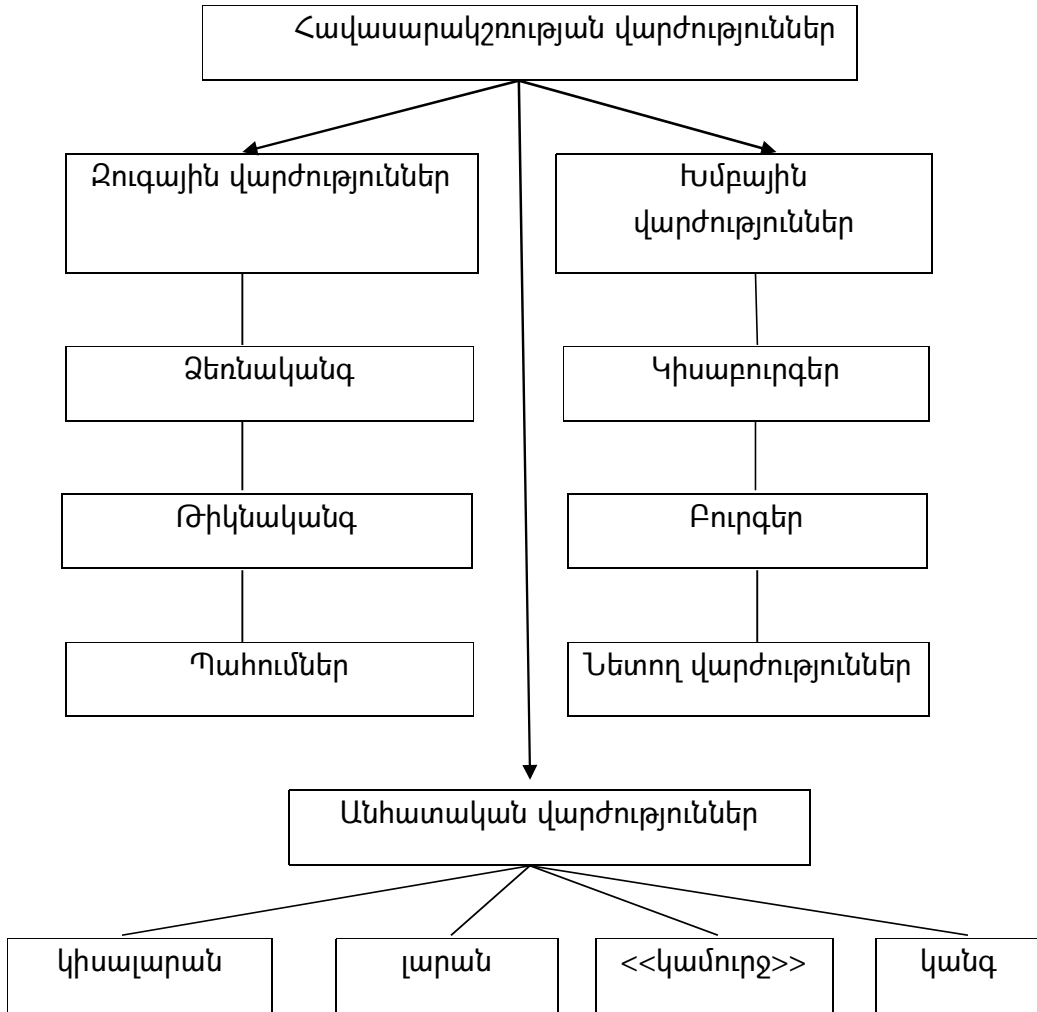
Նկ. 1 Ակրոբատիկական ցատկերի հիմնական տարրերը

Հավասարակշռության վարժություններում բնութագրական է հավասարակշռության պահպանումը կանգերի ժամանակ /նկ. 2/:

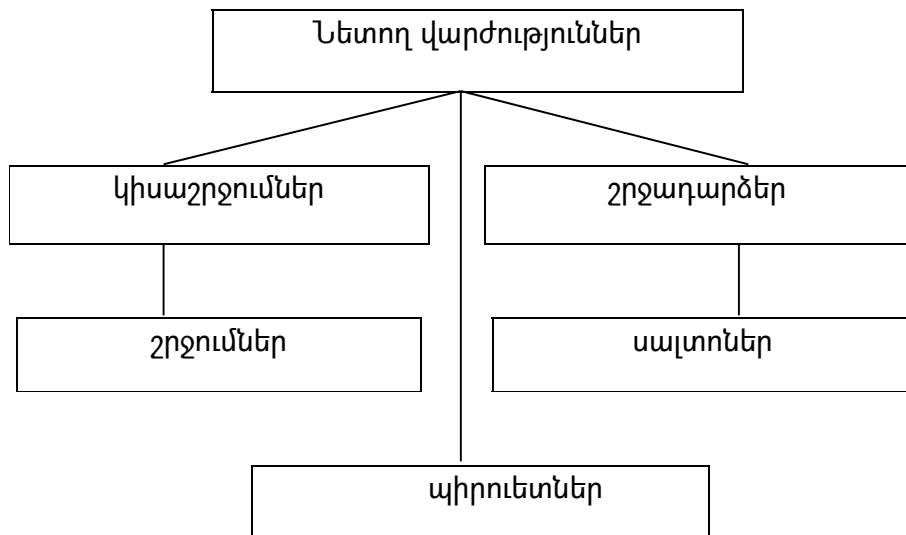
Կախված մարզվող զուգընկերների քանակից վարժությունները բաժանվում են 3 ենթախմբերի՝ անհատական, զուգային, խմբային:

Նետող վարժությունների հիմքն են կազմում զույգի կողմից զուգընկերոջ նետումն ու որսումը կրունկներից, ազդրերից, դաստակներից և այլն, առգետնելով հատակին կամ զույգի ուսերին, ձեռքերին, ազդրերին:

Դրանց հիմնական տարրերն են՝ /նկ. 3/.

Նկ. 2 Հավասարակշռության վարժություններ

Նկ. 3 Նետող վարժություններ

Կիրառական վարժություններ

Կիրառական վարժությունների բնութագիրը և նշանակությունը.

Մարմնամարզական վարժություններն ըստ իրենց գործածական առանձնահատկությունների բաժանված են երկու խմբի՝ բնական /կիրառական/ և արհեստական /կանոնակարգված/:

Բնական կամ կիրառական վարժությունների խմբին դասվում են այն շարժումները, որոնց հետ մարդն առնչվում է ամենուր, որոնցով ապահովվում է իր կենսագործունեությունը: Դրանցից են քայլը, վազը, ցատկը, նետումը, հավասարակշռությունը, մագլցումը, սողումը, ծանրության բարձրացումն ու տեղափոխումը և նրանց բազում տարատեսակները: Կիրառական վարժությունները մարդու կյանքում ունեն երկու կարևորագույն նշանակություն: Նախ՝ նրանց միջոցով մարդը կապվում է արտաքին միջավայրի հետ և ապահովվում է իր կենսագործունեությունը: Երկրորդ՝ այդ շարժումներն ապահովում են շարժողական գործառույթի բնական պահանջները և օրգանիզմի վրա ունենում են մարզողական անհրաժեշտ արդյունք:

Կիրառական վարժությունների մանկավարժական նշանակությունն այն է, որ նրանց միջոցով մշակվում է մարդու ընդհանուր ֆիզիկական պատրաստականությունը, բարելավվում է այդ վարժությունների տեխնիկան, շարժումների կոորդինացիան:

Կիրառական վարժությունների հիմնական տերմիններն են՝

Կիրառական վարժություններ: Կյանքում օգտագործվող բնական շարժումներն են՝ ուսուցման կամ մարզման նպատակով:

Քայլը: Մարդու սովորական ընթացքի /տեղաշարժի/ ավտոմատացված ձևն է:

Վազը: Մարդու արագացված, ավտոմատացված ընթացքն է: Ունի պարբերական կառուցվածք: Մեկ պարբերությունը պարունակում է հենման երկու պարբերությոթ և թռիչքի երկու փուլ:

Ընթացք: Անհատի կամ շարքի տեղաշարժն է քայլով կամ վազքով:

Տեղաշարժ: Ամբողջ մարմնով ինքնուրույն տեղափոխվելն է մի տեղից մի ուրիշ տեղ:

Մագլցում: Պարանի, ձողի, ելարանի կամ այլ հարմարանքների վրա կախ կամ խառը կախ դրություններում վեր, վար, կողմ տեղաշարժվելն է:

Բռնում: Նետված առարկայի բռնելն է /որսալը/ օդում՝ նետումների, փոխնետումների կամ անդրադարձ թռիչքի ժամանակ:

Տեղափոխում: Տարբեր առարկաների կամ մարզակցին մի տեղից մի այլ տեղ փոխադրելն է՝ քայլքով, վազքով, սողալով, մագլցելով և այլ ձևերով:

Կախ: Մարմնի դիրքն է գործիքի վրա, երբ ուսային առանցքը ցածր է բռնվածքից:

Հենում: Մարմնի դիրքն է գործիքի վրա, երբ ուսային առանցքը բարձր է հենակետից:

Հավասարակշռություն: Մարմնի ծանրության գծի պահպանումն է հենման մակերեսին՝ անշարժ կամ շարժուն վիճակում: